

РІШЕННЯ
Всеукраїнського круглого столу
«Річка Дніпро. Минуле. Сьогодні. Майбутнє»
присвяченого Міжнародному дню Дніпра

04 липня 2017 р.

м. Дніпро

*“Здається — кращого немає
нічого в бога, як Дніпро...”*

Т.Г. Шевченко

04 липня 2017 р. у м. Дніпро за сприяння Дніпропетровської обласної державної адміністрації, Дніпровської міської ради, Інституту проблем природокористування та екології НАН України, Асоціації «Зелений світ» з нагоди Міжнародного дня Дніпра відбулося засідання Всеукраїнського круглого столу «Річка Дніпро. Минуле. Сьогодні. Майбутнє». В його роботі прийняли участь близько 100 науковців та спеціалістів, провідних та неурядових громадських організацій.

Могутня р. Дніпро (в минулому Борисфен) з найдавніших часів до повоєнних років була однією з найбагатших в Європі на рибу, звіра, врожайні землі для розвитку овочівництва (Геродот, Боплан, Максимович, Яворницький) і відрізнялась надзвичайно чистою водою. Незважаючи на інтенсивне освоєння водозбірного басейну р. Дніпро, він екологічно стало функціонував, малі річки були повноводними і деякі навіть судноплавними. Підземні джерела живлення та Дніпровські пороги забезпечували самовідновлення і очищення річки.

Після зарегулювання стоку р.Дніпро греблями почався період прогресуючої деградації річки: підземні джерела замулені, первісний об'єм водосховищ зменшився на 5-20 %; вони перетворилися в місцеві могильники забруднюючих речовин, включаючи важкі метали і радіонукліди; постійне зростання площі мілководдя (до 600-1000 га/рік у Кременчуцькому водосховищі) призвело до збільшення в мільйон разів кількості синьо-зелених водоростей; різке зменшення швидкості течії і затоплення Дніпровських порогів обумовило повне знищення механізмів самоочищення річки; якість води суттєво погіршилась і без очищення вживання її стало небезпечним; приблизно за 100 років загальний стік р. Дніпро зменшився на 10 кубометрів води внаслідок зворотної фільтрації води з річки в береги, збільшення площі випаровування (в сотні разів), необґрунтовано великого відбору води на різні цілі, включаючи на розбавлення високомінералізованих шахтних вод. Все це призвело до знищення цінних видів риби і зменшення обсягів вилову звичайних видів у сотні разів, втрати високоврожайних плавневих земель і нерестилищ, пам'яток природи і історії, перетворення річки в систему озер і в майбутньому в каскад боліт.

Всі ці негаразди неодноразово висвітлювались у художніх творах, фахових дослідженнях і засобах масової інформації (О.Гончар, Д.Яворницький, С.Плачинда, О.Топачевський, А.Шапар).

Рішення різних наукових форумів, починаючи з 2010 року, надсилалися до урядових структур. Незважаючи на все це Кабінет Міністрів України (КМУ) 13 липня 2016 року прийняв Програму розвитку гідроенергетики України на період до 2026 року, де передбачено будівництво ще 2-х гідроелектростанцій. Цією програмою проблеми гідроенергетики України не вирішуються, тому що тільки

розташування геліоустановок на прикладі Каховського водосховища дадуть у 300 разів більше електроенергії, ніж одна Каховська ГЕС.

У зв'язку з цим у щотижневику «2000» у жовтні 2016 року опубліковано відкритого листа Президенту України П. Порошенку, підписаного 38-ма видатними представниками науки і культури, природоохоронцями і громадськими діячами. Враховуючи, що реалізація програми може призвести до остаточного знищення природного стану великих річок України, головною вимогою в цьому листі було припинення дії Постанов КМУ, проведення всенародного обговорення проблеми та започаткування програми відродження близького до природного стану водозбірного басейну річок. Таку ж позицію зайняли і оприлюднили її Міністерство екології та природних ресурсів України, Всеукраїнська екологічна ліга, Національний екологічний центр України та інші неурядові громадські організації. На всі ці звернення офіційна позиція КМУ не оприлюднена за винятком спільної заяви Прем'єр міністрів України і Молдови звернутися до Єврокомісії стосовно будівництва ГЕС на Дністрі. Про стан Дніпра жодного слова. Характерно, що ця заява з'явилася після звернення громадських організацій до різних структур ЄС. На жаль, попри не втішні прогнози про майбутній стан Дніпра, урядовими структурами не започатковано комплексну програму досліджень щодо прогнозування стану водних ресурсів в залежності від схем експлуатації Дніпра та Дністра, включаючи дезрегулювання стоку цих річок. У США вже накопичено позитивний досвід ліквідації гребель більш ніж у 300 випадках.

Виходячи з наведеного учасники засідання пропонують:

- звернутись до Верховної Ради України та КМУ з приводу катастрофічного стану від великих до малих річок, Міністерство екології та природних ресурсів України просити ініціювати розгляд цього питання з залученням громадськості;
- вважати за доцільне та терміново започаткувати державну програму комплексних екосистемних досліджень стану водних ресурсів, прогнозування їх якості в залежності від методів відбору їх з навколишнього середовища та підтримки природної здатності довкілля до самовідтворення;
- звернутися до природоохоронних структур ЄС з проханням звернутися до КМУ щодо введення мораторію подальшого зарегулювання стану річок Дніпро і Дністер шляхом будівництва додаткових ГАЕС;
- звернутися до громадськості із закликом до об'єднання зусиль стосовно порятунку річок від великих до малих шляхом створення асоціації.

За дорученням учасників Всеукраїнського круглого столу

директор ІППЕ НАН України

член-кореспондент НАН України

А.Г.ШАПАР

Громадський захід проведено в Інституті проблем природокористування та екології НАН України, м. Дніпро, 04 липня 2017 р.